

A KIRÁLYI KEGYENC ÁRA – I. KÁROLY ELSŐ KÉT PARLAMENTJE (1625, 1626)

RIGÓ BALÁZS

Az MTA-ELTE Jogtörténeti
Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. RIGÓ BALÁZS

EGYETEMI ADJUNKTUS

ELTE ÁJK RÓMAI JOGI ÉS
ÖSSZEHASONLÍTÓ JOGTÖRTÉNETI
TANSZÉK

RIGO.BALAZS@AJK.ELTE.HU

2023. július 3.

Jóllehet I. Károly uralkodása (1625-1649) alatt a parlament kevészer és rövid ideig

ülésezett, a felmerült alkotmányos és jogi kérdések annál súlyosabbnak és kezdetben megoldhatatlannak minősültek. A felmerült alkotmányos és jogi problémák végleges rendezését a polgárháborút és a restaurációt követően majd csak az 1689-es Jogok Törvénye valósítja meg. Jelen írásban az 1628-as Jogok Kérvénye előtti két parlament eseményeit Andrew Thrush nyomán vesszük sorra.¹ Károly uralkodásának első éveiben a legfőbb problémát a harmincéves háború angol-spanyol hadi eseményein túl George Villiers, Buckingham hercegének a személye jelentette, aki Jakab után, fia, Károly kegyeit is megnyerte, és

Angliát felelőtlenül háborúba sodorta politikájával.

I. Jakab 1625 márciusában bekövetkezett halála után

Károly elhatározta, hogy új parlamentet hív össze, hogy a spanyolok elleni tengeri és szárazföldi hadjárat anyagi alapjait kiszélesíthesse, ugyanis az előző évben megszavazott pénz nagyrészt már elköltötték. Az 1625 júniusi megnyitón Károly felszólította a parlament Alsóházát, hogy tartsák tiszteltben Jakabnak tett ígéretüket a háború finanszírozására vonatkozóan. Károly és Buckingham külön számszerűsített összeget nem követelt, mivel arra számítottak, hogy az Alsóház többsége még mindig a Spanyolország elleni háborút támogatja. Sok képviselő azonban, aki szerint az 1624-ben összegyűjtött pénzt elpazarolták, nem volt hajlandó újabb nagy összegű támogatást megszavazni. Az is széles körben nyugtalanságot keltett, hogy a katolikusokkal szembeni büntető törvényeket éppen akkor enyhítették. Ráadásul az új királynő, XIII. Lajos húga, Henrietta Mária katolikus papok kíséretében érkezett Londonba, és úgy tűnt, hogy Károly a francia házassági szerződés részeként jelentős engedményeket tett a katolikusoknak. Az Alsóház ezért csak csekély mértékű támogatásról volt hajlandó szavazni.

A pestisjárvány miatt a parlament három hetes elnapolást követően már

Oxfordban gyűlt össze, ahol a pestisveszély kevésbé fenyegetett. A fővárostól távolabbi helyszínen nem tette engedékenyebbé a

képviselőket, sőt Buckingham herceget támadták. Azzal vádolták, hogy monopolizálta a hatalmat, nem fogadta meg a külön kinevezett haditanács tanácsát, rosszul kezelte a királyi pénzügyeket, és lord-admirálisként nem védte meg az angol kereskedelmi hajózást az észak-afrikai kalózkodtól. Amikor Károly félresöpörte ezeket a kedvencét ért támadásokat, és követelte, hogy a parlament a pénzügyi segítséggel törődjön, az Alsóház azt válaszolta, hogy ezt csak „alkalmas időben” fogja megtenni, mire az uralkodó a parlamentet augusztusban azonnal feloszlatta.²

A kudarc ellenére Károly és Buckingham folytatta a háborús előkészületeket,

mivel addigra már rendelkezésükre állt a Franciaország által Henrietta Mária hozományaként fizetett 120 000 font. A hadjárat végül eredménytelenül, sőt csúfos vereséggel zárult, Cadiznál és La Rochelle-nél is verséget szenvedtek, illetve éhínség és betegség miatt felmorzsolódtak a csapatok. Károly meggyőződve arról, hogy a Buckingham ellen Oxfordban elkövetett támadások csak néhány elégedetlenkedő művei voltak, az érintetteket seriffnek nevezte ki. Ezzel biztosítva azt, hogy a közelgő parlamentben ne tudjanak részt venni, mivel a két tisztség összeférhetetlen volt egymással. A hangadók eltávolítása felháborította a képviselők nagy részét, akik közül néhányan már amúgy is dühösekként voltak az angol seregek megalázó kudarcai miatt.

A helyzetet tovább rontotta, hogy az addig az udvarban csekély

valós befolyással rendelkező anti-kálvinisták, más néven és némileg tévesen arminiánusok, akiket a kálvinisták alig tartottak jobbnak a pápistáknál, Károly trónra kerülése után királyi kegyekben részesültek, így például egyiküket Károly királyi lelkészé nevezte ki. Buckingham, akinek az édesanyja katolikus volt, feltűnően elutasította az arminiánusok elmarasztalását azon a konferencián, amelynek feladata az egyházon belüli tan- és hittételek miatti megosztottság orvoslása lett volna. Sőt, szívélyes kapcsolatokat ápolott számos vezető arminiánus egyházi személyiséggel, akik cserébe támogat-ák, hogy még abban az évben meg-

válasszák a Cambridge-i Egyetem kancellárjává.

Az 1626-os parlamenti ülészek idejére egyértelművé vált, hogy az Alsóház számos tagja Buckinghamet vallási szempontból gyanús-nak, a katonai kudarcokért pedig felelősnek tartja. Abban a reményben, hogy Buckinghamet elűzhetik hivatalából, a lordkamrás bátorítására az Alsóházban vádakat fogalmaztak meg ellene. A herceg elleni egyre súlyosabb támadással szembesülve Károly úgy is dönthetett volna, hogy azonnal feloszlatja a parlamentet, ahogy azt 1625 augusztusában tette, de a spanyol háború miatt szüksége volt a pénzre. Következésképpen kénytelen volt fenntartani a parlamentet, amelyet

hamarosan szinte kizárólag a Buckingham elleni vádemelés (impeachment) uralt. Az Alsóház a hivatalos vádakat május 8-án és 10-én terjesztette a Lordok háza elé, amelyeket azzal a kéréssel egészítették még ki, hogy a herceget azonnal zárják börtönbe. Buckingham legerősebb támaszát azonban éppen a lordok jelentették, akik nem voltak hajlandók ilyen drasztikus lépéseket tenni, amíg meg nem hallgatták a herceget. Június 8-án Buckingham részletesen cáfolta az ellene felhozott vádakat, és másnap Károly, aki távolról sem sürgette a Lordokat, hogy folytassák le a tárgyalást, figyelmeztette az Alsóházat, hogy ha az nem fordítja most már figyelmét a pénzügyi támogatásra, akkor kénytelen lesz „más határozatokat hozni”.

Jóllehet az Alsóház korábban elvben egyetértett abban, hogy bizonyos segílyt megszavaz a királynak, mégis ragaszkodott ahhoz, hogy mielőtt eleget tesz Károly követelésének, egy Buckingham elleni tiltakozó feliratot (remonstrance) fogalmazzon meg. Károly számára most már világosnak tűnt, hogy az Alsóház csak Buckingham hivatalából való eltávolításáért cserébe hajlandó megadni a támogatást, és mivel nem volt hajlandó feláldozni kedvencét olyan politikák megvalósításáért, amelyeket ő maga is jóváhagyott, 1626. június 15-én feloszlatta a parlamentet.³

Hivatkozások:

¹ Andrew Thrush – John P. Ferris (szerk.): *The History of Parliament: the House of*

Commons 1604-1629, CUP 2010. <https://www.historyofparliamentonline.org/research/surveys/surveys-1604-1629> (2023.07.02)
² <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1604-1629/survey/parliament-1625> (2023.07.02)
³ <https://www.historyofparliamentonline.org/volume/1604-1629/survey/parliament-1626> (2023.07.02)

Képek elérhetősége:

1. oldal: Michiel Jansz. van Mierevelt's pearl-studded portrait of the duke, 1625 https://en.wikipedia.org/wiki/George_Villiers,_1st_Duke_of_Buckingham#/media/File:Michiel_J._van_Miereveld_-_George_Villiers,_Duke_of_Buckingham_-_Google_Art_Project.jpg
2. oldal, felül: I. Károly. Anthony van Dyck festménye. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles_I_\(1630s\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Charles_I_(1630s).jpg)
2. oldal, alul: Queen Henrietta Maria. Anthony van Dyck festménye. <https://artuk.org/discover/artworks/queen-henrietta-maria-16091669-44335>
Letöltés ideje egységesen: 2023. július 2.

